

PEISAJUL RURAL DIN COMUNA CERGĂU

Prof. ALEXANDRU SIMU, Șc. cu cls. I-VIII „Aron Cotruș” și „Ion Biana” - Cergău

ABSTRACT: *The countryside of Cergău village. Cergău village is situated in the plateau that bears the same name and is part of the Secașelor Plateau. A careful study of the local geography of the village reveals that the geographical landscape is not as dull as one might think, but has a few interesting varieties landscape. In the recent years the landscape has continuously been changing due to the actions of several factors. Some of these factors are of antropogenic origin, others are physical and geographic factors. Their actions is either independent or mixed and the results are visible everywhere. The hills are gentle slopes and their gradients are various, which are subjected to deforestation and erosive actions or they have been tailored for agricultural purposes. There is a mixture of cultivated and non-cultivated land, parts of the former forest and vast areas of pastures and meadows amongst which these villages are spread. These villages belong to the category of rural settlements, but their positions in the valley of Cergău river, lead to a concentrations of housing which distinguishes them from the typically scattered caryathion subcarpathic villages.*

Key words: *landscape, erosion, hills, slope, deforestation, human activity.*

1. Introducere

Articolul de față își propune o scurtă analiză din punct de vedere morfologic a peisajului rural specific zonei centrale a Podișului Cergăului, unde este situată comuna cu același nume. Studiind cu atenție elementele fizico-geografice și antropice specifice teritoriului aferent comunei, au fost identificate elementele componente ale peisajului și tipurile de peisaj, fiecare având trăsături distincte. S-au efectuat deplasări pe teren, în timpul cărora au fost făcute observații asupra stadiului de degradare a unor componente ale cadrului natural (soluri, vegetație), accelerării proceselor deversant (eroziune areală, ravinație, curgeri noroioase), observații asupra impactului activității umane (gradul de introducere în circuitul agricol a terenurilor), toate aceste observații contribuind la stabilirea gradului de antropizare și transformare a peisajului geografic.

Evoluția demografică (în special a forței de muncă), a comunei a determinat o dinamică deosebită a peisajului, iar modul de

utilizare al terenurilor (agro-economic), a oferit posibilitatea identificării mai multor tipuri de peisaje agricole pentru că în esență peisajul reprezintă percepția subiectivă a privitorului.

Peisajul din perspectivă geografică reprezintă un sistem complex cu o dinamică și evoluție în timp și spațiu determinată de relațiile dintre componentele abiotice (relief, ape, climă, alcătuire geologică etc), biotice (floră și faună) și antropice (numărul și evoluția în timp și spațiu), care-i imprimă evoluția spațio-temporală.

2. Cadrul natural al comunei

2.1. Poziția geografică a comunei

Comuna este situată la 10 km de municipiul Blaj și este alcătuită din trei sate: Cergău Mare, Cergău Mic și Lupu, aflate pe afluenții Văii Cergăului, la rândul său afluentă a Târnavei Mari pe stânga, amonte de municipiul Blaj.

Din punct de vedere fizico geografic comuna se suprapune părții centrale a

Podișului Cergăului, subunitate componentă a Podișului Secașelor, iar administrativ se află situată în SE județului Alba, (fig. 1.1).

Cele trei sate comunică cu exteriorul prin intermediul DJ 107, care face legătura de la Blaj la Miercurea Sibiului (fig. 1.2).

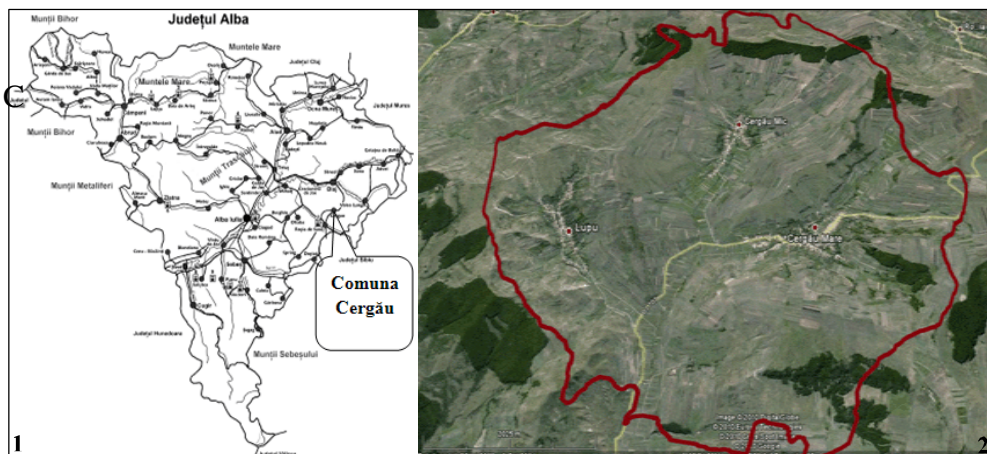

Fig. 1. Așezarea comunei Cergău în cadrul județului (1) și limitele administrative (2)

2.2. Geologia și relieful, elemente ale peisajului rural

Partea nordică a Podișului Secașelor este alcătuită din punct de vedere geologic din strate sedimentare de vârstă panoniene și sarmațiene, în cadrul lor predominând rocile moi pelitice (argile, argile-marnoase) și în special psamitice (nisipuri slab cimentate, cuarțoase și cu mîce, în alternanță cu strate centimetrice de argile) ce sunt ușor de observat în aflorimentele ce jalonează drumul județean 107.

Structural în NE comunei se află anticlinalul Cenade-Șoroștin-Ruși, iar bancul gros de nisipuri are o structură monoclinală ce înclină spre NE și N.

Relieful din zona comunei este specific zonelor de podiș fragmentat de o rețea hidrografică cu caracter permanent și semipermanent.

Dealurile din perimetrul administrativ al comunei au altitudini medii de 300-400m, cele mai mari înălțimi (DI. Gogonului-480m, DI Hula Cergăului-470m, DI. Pităr-477m) se întâlnesc pe cumpăna de ape, dintre bazinul Târnavelor și al Secașului Mic.

În relieful se impun cuestasle de pe dreapta văii subsecvente a Silimanului, atât în perimetrul satului Cergău Mare cât și în aval de sat spre Blaj, pe valea Cergăului.

Frontul cuestelor este discontinuu și este afectat de procese de versant foarte intense și ample. Văile largi create de rețeaua hidrografică prezintă o luncă extinsă și un nivel de terasă ce se racordează la primul nivel de terasă a Târnavei Mari (fig. 2).

Platurile structurale, în linii mari, corespund nivelului de eroziune de 400m identificat de N. Raboca (1995), M. Ielenicz (1995, 2008) și alții, iar suprafața Secașelor se întâlnește numai în zona de obârșie a văilor la altitudini mai mari de 450-500m. Caracterul de podiș se păstrează numai la nivelul superior al interfluviilor unde se află respectivele nivele de eroziune (Raboca-1995).

În cadrul văilor se observă bine individualizat un nivel de terasă și luncile extinse, iar versanții acolo unde nu sunt utilizați agricol, ca terenuri arabile, sunt afectați de procese de versant și torențialitate reprezentând în acest fel nota dominantă a peisajului specific comunei.

Fog. 2. Formațiunile de terasă ale Târnavei Mari

1.2. Clima

În linii mari climatul specific este cel de dealuri joase cu altitudini de 300 - 400m și are o nuanță mai uscată datorită poziției podișului în apropierea zonei montane a Apusenilor, aici manifestându-se o ușoară umbră de precipitații, de origine foehnală.

Radiația solară are valori medii de 115 Kcal/cm²/an, iar valoarea temperaturii medii multianuale are valori de 8,5^oC, mai scăzute decât la Blaj (9^oC), precipitațiile oscilează în jurul valorii de 550 mm/m²/an.

În sezonul rece temperaturile minime coboară la -4^oC, iar stratul de zăpadă are o grosime de 5-10 cm și se păstrează continuu 40 până la 50 de zile, dar au existat ani în care stratul de zăpadă are o durată foarte scurtă. Pe timp de vară se consemnează o evapo-transpirație mare astfel încât se ajunge la un deficit de umiditate în sol, dar fără să fie vorba de secetă, acest fapt având implicații directe în evoluția peisajului, favorizând în acest fel pătrunderea elementelor vegetative și stepizarea vegetației.

1.3. Hidrografia locală

Apele ce udă arealul administrativ al comunei sunt autohtone podișului și sunt afluențe directe ale Târnavei Mari amonte de

Blaj, pe partea dreaptă. Colectorul principal este Valea Cergăului și are un regim de scurgere permanent, ei i se adaugă văile Silimanului, Arbori în perimetrul satului Cergău Mare și văile Corișului, Șoimana, în perimetrul satului Cergău Mic, valea Lupului în localitatea cu același nume. Spre aceste mici râulețe converg mai multe pâraie ce au un evident caracter torențial. De altfel, ele se impun în peisajul geomorfologic datorită eroziunii verticale exercitate, astfel încât în viitor se prevede dezvoltarea suprafețelor cu aspect de bad land, unde cuvertura pedologică lipsește în întregime (Cergău Mic – Sărături).

Apele subterane freatice se află cantonate la adâncimi variabile, au un grad mediu de mineralizare și duritate, iar cele stătătoare, sunt reprezentate de bălțile formate între valurile și treptele alunecărilor de teren. Aceste bălți se mențin o lungă perioadă de timp, pentru că infiltrația lor în subsol este redusă datorită stratului de argilă aflat la contactul solului cu nisipurile pannoniene.

1.4. Învelișul edafic

Solurile au un rol deosebit în perceperea peisajului, deoarece ele favorizează prin compoziția chimică și organică dezvoltarea anumitor asociații vegetale. Comunei Cergău îi sunt caracteristice solurile brune și brune

podzolice (argiloiluviale) formate în prima fază sub păduri de foioase, iar în urma defrișărilor procesul pedogenetic s-a continuat în condițiile unei vegetații ierboase care are în prezent un pronunțat caracter stepic. Fertilitatea lor este medie și de aceea se pretează pentru culturi cerealiere și pășuni. În prezent o mare parte din suprafața comunei prezintă soluri ce sunt supuse unei eroziuni accelerate, mai ales pe versanții terasați și ne terasați, care nu mai sunt cultivați și sunt utilizați ca pășune comunală, pășunatul excesiv fiind cauza principală a degradării lor.

1.5. Rolul vegetației în percepția peisajului

Vegetația are un rol major în perceperea și evoluția peisajului, specific Podișului Cergăului. Până în prezent omul a intervenit masiv în ceea ce privește repartitia spațială, speciilor spontane prin defrișări și deșteleniri succesive cu scopul de a crește suprafețele de teren arabil, de pășune și fâneață. Astfel rolul antieroziv al pădurii s-a diminuat, astfel încât în prezent peisajul este specific silvostepii, în care predomină formațiunile ierboase xerofile, pădurea ocupând doar porțiuni reduse la periferia spațiului administrativ. Din acest motiv peisajul a suferit și va suferi și în viitor transformări ample, datorită acțiunii puternice a proceselor geomorfologice actuale. Vegetația forestieră este alcătuită din stejar pufos, frasin, carpen, tei la care se adaugă asociațiile de festuca, andropogon, stipetum, danthonie etc, care prezintă un grad mare de degradare și scot în evidență accentuata stepizare a regiunii.

1.6. Influența antropică în peisajul comunei

Un factor decisiv în modelarea peisajului este omul, care printr-o activitate organizată și conștientă în timp, a determinat producerea de schimbări majore care au dus la dezechilibre în desfășurarea proceselor naturale locale.

În limitele comunei modelarea antropică se realizează în special prin intermediul activităților agricole. Aceste activități presupun modul de folosință al terenurilor (cerealiere-pastoral), structura culturilor, sistemul de drumuri, agrotehnica aplicată, pășunatul intensiv și extensiv, modalitățile de amenajare a versanților, măsurile anti erozionale, care de cele mai multe ori au fost inadecvate, ori au lipsit. În anii de după revoluția din decembrie 1989 nu s-au aplicat măsuri agrotehnice antierozive și din această cauză peisajul a început să fie afectat de numeroase alunecări de teren, eroziune areală din ce în ce mai intensă, ravenație etc.

2. Peisajul specific comunei Cergău și modificările suferite de acesta în ultimii ani

În prezent peisajul este definit ca fiind o parte a unui teritoriu, așa cum este perceput de populația care-l ocupă, rezultată în urma acțiunii complexe dintre factorii naturali și antropici. Comunei Cergău îi este specific în linii mari un peisaj rural de tip cerealiere-pastoral, moderat umanizat, alcătuit din elemente naturale și antropice. Elementele naturale sunt reprezentate de către versanții domoli și culmile deluroase ale Podișului Cergăului, peste care se suprapune o vegetație de silvostepă, în cea mai mare parte înlocuită, de culturi agricole și pășuni.

Componenta antropică este dată de cele trei sate componente ale comunei caracterizată printr-o scădere a numărului de locuitori, modificarea profilului ocupațional al populației active și migrația rural-urban și o agricultură neecologică (pășunat intensiv și extensiv), lipsa măsurilor antierozive realizate atât de către agricultori, cât și de către autoritățile locale duce la modificări dramatice în evoluția peisajului. Urmările sunt de natură geomorfologică în cea mai mare parte, dar cu un impact social puternic, întreaga comună având de suferit.

Studiind cu atenție zona am descoperit mai multe particularități peisagistice și

transformările suferite de acestea. Astfel se individualizează:

- ▶ *Peisajul versanților terasați* – în perimetrul satului Lupu, pe dreapta văii Lupului - pentru a fi utilizați în producția cerealică și care actual sunt parțial introduși în circuitul agricol pentru că proprietarii terenurilor nu dispun de mijloacele financiare necesare pentru a practica o agricultură optimă, ecologică care să limiteze eroziunea accelerată, ale cărei urmări se observă sub forma ogașelor și a spațiilor unde vegetația a

Fig. 3. Versanți terasați

început să fie îndepărtată, iar solul erodat (fig.3).

- ▶ *Peisajul versanților despăduriți* - și utilizați pentru pășunatul oilor sau al vitelor, unde pășunatul excesiv și lipsa vegetației forestiere a avut ca efect accelerarea eroziunii areale și concentrate (șiroire), aici putând fi observate rigole, ogașe, alunecări de teren – multe dintre ele de mari dimensiuni. Cele situate pe versantul vestic al dealului Măgurici sunt recente în perimetrul satului Cregău Mare și pun în pericol câteva locuințe (fig. 4).

Fig. 4. Versanți despăduriți

- ▶ *Peisajul luncilor* - utilizate exclusiv ca terenuri arabile, aici se poate constata o parcelare accentuată și o prelucrare agrotehnică parțială a acestor parcele, ceea ce oferă o imagine de puzzle agro-peisagistic datorită alternanței terenurilor cultivate cu cele necultivate (fig.5).
- ▶ *Peisajul podurilor interfluviale* – ce corespund suprafețelor structurale, unde pășunile și fânețele au luat locul terenurilor arabile, pe mari suprafețe (fig. 6).
- ▶ *Peisajul antropic* - reprezentat de rețeaua de drumuri comunale și județene și de cele trei sate ale căror gospodării sunt răsfricate în văile superioare ale celor trei pâruri. În prezent, modificările în peisaj sunt date de refacerea și modernizarea șoselelor comunale, de construcția a trei ferme: două în Cergău Mic și una la contactul cu zona administrativă a mun. Blaj, de modernizarea mai multor locuințe în Cregău Mare, a clădirilor

Școii Aron Cotruș și construcției sălii de sport a școlii (fig. 7).

3. Concluzie

Se poate concluziona că peisajul paraclimax al comunei v-a avea de suferit în următorii ani datorită ruperii echilibrului ecologic, astfel încât în anumite areale procesele actuale de versant vor modifica și mai mult peisajul ceea ce va duce la trecerea sistemului ecologic spre o rhexistazie limitată.

Având în vedere faptele existente se recomandă autorităților locale să pună la punct un plan de refacere a zonelor afectate de torențialitate, alunecări de teren, eroziune areală prin realizarea de:

- ▶ parcelări ale pășunii comunale, pe principiul asolamentelor;
- ▶ reintroducerea în circuitul agricol a suprafețelor lăsate în pârloagă.;

- ▶ plantarea specii de arbori cu creștere rapidă sub forma de păduri parc, pentru a limita eroziunea areală;
- ▶ amenajarea, consolidarea și împădurirea alunecărilor existente pentru a limita efectele;
- ▶ amenajarea de noi agroterase și remedierea celor existente.

Fig. 5. Peisaj de luncă

Fig. 6. Pod interfluvial

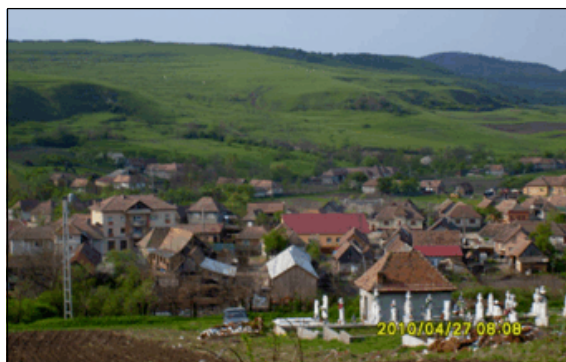

Fig. 7. Peisaj antropic

Bibliografie

1. Bănică Sorin, *Studiul fizico-geografic al bazinului râului Bârsa - cuprivire specială asupra peisajelor*, rezumatul tezei de doctorat, 2006.
2. Căndea Melinda și colab. *Organizarea, amenajarea și dezvoltarea durabilă a spațiului geografic* Ed. Universitară, Buc. 2006.
3. Mihai Ielenicz, Iulian Săndulache, *ROMÂNIA – podișuri și dealuri* vol.3, Ed. Universitară, Buc. 2008.
4. Raboca Nicolae, *PODIȘUL SECAȘELOR – Studiu de dinamica versantelor*, Ed. Sarmis, Cluj-Napoca, 1995.
5. Sechel Petru, *CERGĂU MIC – studiu monografic* Ed. Astra, Blaj, 2005.
6. Stroia Mircea, *PODIȘUL SECAȘELOR – Studiul geografic al agriculturii*, Ed. Olimp, Buc. 1995.
7. Șandru Ioan, Nicu Aur, *Geografia așărilor rurale*, Ed. CD PRESS, Colecția geografica, Buc. 2009